

بررسی رابطه بین توانایی مدیریت و مدیریت سود با تاکید بر نقش تعدیلی ارتباطات سیاسی مدیران شرکت

سهیلا سعیدی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۱۷ تاریخ چاپ: ۱۴۰۲/۰۳/۰۸

چکیده

باتوجه به مزایای روابط سیاسی برای شرکت‌ها و نیاز کمتر شرکت‌های با ارتباطات سیاسی گسترده برای پاسخگویی به فشارهای بازار برای افزایش کیفیت اطلاعات انتظار می‌رود چنین شرکت‌هایی اطلاعات حسابداری با کیفیت پایین‌تری ارائه کنند. از آنجا که دولت در اقتصاد ایران نقش‌های گسترده‌ای دارد، در این تحقیق به بررسی رابطه بین توانایی مدیریت و مدیریت سود با تاکید بر نقش تعدیلی ارتباطات سیاسی مدیران شرکت پرداخت شد. برای دستیابی به هدف پژوهش، ۱۲۸ شرکت (مشمول بر ۱۱۵۲ مشاهده) از تمام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۰ انتخاب شد و همچنین با استفاده داده‌های تابلویی (روش اثرات ثابت)، فرضیه‌های پژوهش آزمون شدند. نتایج نشان داد که بین توانایی مدیریت و مدیریت سود رابطه مستقیم وجود دارد و همچنین ارتباطات سیاسی سبب افزایش شدت رابطه فوق می‌گردد.

واژگان کلیدی

ارتباطات سیاسی، توانایی مدیریت، مدیریت سود

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال، اردبیل، ایران.

بیان مسئله

باید اشاره کرد که هدف اصلی شرکت‌ها و واحدهای اقتصادی، کسب سود و ایجاد ارزش برای سهامداران است، همچنین با توجه به پیشرفت تکنولوژی و گسترش شرکت‌های عظیم تولیدی و بازرگانی در سطح بین‌المللی و رونق روزافزون بازارهای سهام و بورسی، یکی از معیارهای مهم ارزیابی عملکرد مدیریت واحدهای مختلف تجاری و نیز سنجش ارزش شرکت، تجزیه تحلیل ارقام سود حسابداری گزارش شده شرکت می‌باشد. در واقع یکی از اقلام صورت‌های مالی که به‌عنوان معیار ارزیابی عملکرد و توانایی سودآوری واحد انتفاعی قرار می‌گیرد، گزارشگری سود می‌باشد، بنابراین بنا به دلایلی نظیر ابقاء در شرکت، دریافت پاداش و... مدیریت واحد انتفاعی خواسته یا ناخواسته ممکن است با دست‌کاری سود، وضعیت شرکت را مطلوب جلوه دهد. تحت چنین شرایطی سود واقعی با سود گزارش شده در صورت‌های مالی مغایرت داشته و رویدادی تحت عنوان مدیریت سود رخ داده است (لی^۱، ۲۰۱۱).

مدیران شرکت‌ها می‌توانند از طریق دست‌کاری اقلام تعهدی و دست‌کاری فعالیت‌های واقعی، سود را مدیریت کنند مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی، مدیریت در این روش نه از طریق تغییر فعالیت‌های اقتصادی اساسی شرکت، بلکه در پایان سال از طریق اقلام تعهدی اختیاری، سود را در جهت اهداف خویش دست‌کاری می‌کند، درحالی‌که مدیریت سود واقعی با تغییر در زمان‌بندی یا ساختار فعالیت‌های واقعی واحد تجاری و مدیریت با اتخاذ برخی تصمیم‌های عملیاتی همراه است. بر اساس مطالعات پیشین، مدیریت سودهای واقعی و تعهدی، پیامدهای منفی شدیدی برای سال‌های پس از عرضه عمومی اولیه سهام دارد. نکته اساسی این است که مدیریت سود ناشی از فعالیت‌های واقعی، پیامدهای منفی شدیدتری نسبت به مدیریت سود تعهدی برجای خواهد گذاشت (کوتاری و همکاران^۲، ۲۰۱۲).

تفویض اختیار به‌عنوان یکی از مهم‌ترین راهکارهای مشارکت سازمانی، در یاری‌دادن، درگیر شدن و احساس مسئولیت کاری در کارکنان یک سازمان، بسیار اثربخش بوده و چنانچه با آگاهی انجام گیرد برای سازمان و شخص مدیر حکم ارزش‌افزوده را دارد. بررسی‌ها نشان داده است که بیش از هفتاد درصد فعالیت‌هایی را که مدیران انجام می‌دهند می‌توانند به زیردستان خود تفویض نمایند یا به‌عبارت‌دیگر زیردستان قادر به انجام دادن آن‌ها هستند. در این باره برخی اعتقاد دارند که مدیران نباید تمام کارهایی را که قادر به انجام دادن آن هستند، خود انجام دهند بلکه باید آن را به دیگران یاد داده و تفویض نمایند و خود در جستجوی دانستن و ایجاد سؤال باشند. اساسنامه بعضی از شرکت‌ها در تشریح اختیارات هیئت‌مدیره و بعضاً مدیرعامل، آمده است که اقامه هرگونه دعوی و دفاع از دعوی و انتخاب و کیل و انعقاد هرگونه قرارداد و... در صلاحیت هیئت‌مدیره شرکت می‌باشد. هیئت‌مدیره می‌تواند این اختیارات را به مدیرعامل شرکت تفویض نماید. در این موارد اگر مدیرعامل بدون اخذ مصوبه هیئت‌مدیره اقدام به انتخاب و کیل یا طرح و دفاع از دعوی مرتبط با شرکت نماید به احتمال بسیار زیاد با ایراد دادگاه مبنی بر فقدان سمت و اختیار مواجه شده و دعوی مطروحه یا دفاعیه‌ی ارائه شده رد خواهد گردید. بدیهی است چنین نتیجه‌ای برای شرکت موجب زیان و خسارت سنگین و حتی خسارت غیرقابل‌جبران خواهد بود. برای این‌که وکیل شرکت و خود شرکت، با چنین ایراد و خسارتی مواجه نگردند لازم است قبل از طرح دعوی یا پیش از اعلام وکالت برای دفاع از دعوی، اخذ مصوبه هیئت‌مدیره جهت

¹ Li, X

² Kothari, S

تفویض اختیار تعیین وکیل و نیز تفویض اختیار طرح و دفاع از دعوی به مدیرعامل شرکت مورد توجه قرار گیرد (برتراند و اسکوار^۳، ۲۰۰۳)

پژوهش‌های اخیر اهمیت نفوذ سیاسی بر انتخاب و کیفیت بازرسان را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهند. در مورد اینکه ارتباطات سیاسی چگونه رأی و نظر بازرسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد و اینکه آیا این تأثیر از طریق ویژگی‌های سازمانی دیگر باعث ایجاد سردرگمی می‌شود یا خیر، با فقدان شواهد مستقیم روبه‌رو هست. تعدادی از پژوهش‌ها نشان داده‌اند که انتخاب و کیفیت بازرسان از طریق نفوذ سیاسی در واحدهای اقتصادی شکل‌دهی می‌شوند. برای مثال واحدهای اقتصادی دولتی^۴ (مخصوصاً واحدهای اقتصادی دولتی محلی) برای استخدام کردن بازرسان محلی کوچک یا تغییر دادن بازرسی غیر محلی به بازرسی محلی (به منظور دنبال کردن نگرش‌های مطلوب)، تمایل نیرومندی دارند. فرض می‌شود که بازرسان محلی کوچک تحت تأثیر فشارهای سیاسی عمده هستند و یا اینکه بیش از حد بر دولت‌های محلی تکیه دارند، در نتیجه رأی و نظر مطلوب‌تری را از خود بروز می‌دهند. بر اساس این فرضیه، آن‌ها معمولاً تأثیر نفوذ سیاسی بر انتخاب بازرسان را از ستون تقاضا^۵ مورد بررسی قرار می‌دهند که نتیجتاً کیفیت رأی بازرسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در حالی که این پژوهش‌ها بر تعامل مدیران، بازرسان و دولت تحت شرایط نفوذ سیاسی تأکید می‌کنند، از تفاوت‌های سازمانی چشم‌پوشی می‌نمایند. بعلاوه، مشخص نیست که آیا نفوذ سیاسی به همراه مشخصه‌های بازار و عوامل سازمانی دچار تغییرپذیری می‌شود یا خیر (فانگ هو و همکاران^۶، ۲۰۱۷).

حال در این تحقیق درصدد پاسخگویی به این سؤال هستیم که نقش تعدیلی ارتباطات سیاسی بر رابطه بین توانایی مدیریت و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیرگذار است یا نه؟ است که نتایج و یافته‌های تحقیق بتواند در راستای پاسخ به چالش اصلی تحقیق که ذکر شد قدم برداشته و موجب شفاف‌سازی موضوع گردد.

- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

سود گزارش‌شده از جمله اطلاعات مالی بسیار مهم و بااهمیتی است که در هنگام تصمیم‌گیری توسط افراد مرتبط با واحد اقتصادی در نظر گرفته می‌شود. تحلیل‌گران مالی عموماً سود گزارش‌شده شرکت‌ها را به‌عنوان یک عامل برجسته در بررسی‌ها و قضاوت‌های خود مدنظر قرار می‌دهند. همچنین سرمایه‌گذاران به دنبال سرمایه‌گذاری ثروت و منابع خود در پربازده‌ترین فرصت‌های سرمایه‌گذاری هستند. به همین منظور برای تصمیمات سرمایه‌گذاری خود بر اطلاعات مختلفی (که از مهم‌ترین آن‌ها اطلاعات مالی مندرج در صورت‌های مالی واحدهای اقتصادی خصوصاً سود گزارش‌شده است) اتکا می‌کنند از این رو رقم سود برای استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی بسیار مهم و ارزشمند است (انصاری و همکاران، ۱۳۹۳).

به خاطر جایگاه و اهمیت سود برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، مدیران شرکت‌ها توجهی خاص به نحوه‌ی تهیه و گزارش رقم مذکور داشته و در مقابل رفتار و عکس‌العمل سرمایه‌گذاران و سایر استفاده‌کنندگان در برابر سود گزارش‌شده، واکنش متقابلی از خود بروز داده‌اند. سرمایه‌گذاران تمایل به دریافت اطلاعات مربوط قابل اتکا دارند تا از

³ Bertrand, M. and Schoar, A

⁴ State-owned enterprises (SOEs)

⁵ Demand side

⁶ Fang Hu, Jenny Stewart, Weiqiang

این اطلاعات در ارزیابی ارزش‌های مورد انتظار و ریسک‌های سرمایه‌گذاری بهره‌گیرند. به‌رحال امکان ندارد که مدیران تمایل به افشا تمام اطلاعاتی که سرمایه‌گذاران خواستار آن‌ها هستند داشته باشند. مدیران برای تثبیت موقعیت خود از اختیار تصمیم‌گیری برای انجام برنامه‌های شخصی خود استفاده می‌کنند و به ارزش شرکت توجهی نمی‌کنند (شیفلر و ویشنی^۷، ۱۹۸۹).

یک واحد اقتصادی دارای ارتباط سیاسی به‌عنوان واحدی تعریف می‌شود که مدیر آن سابقه و زمینه‌ی سیاسی داشته باشد. پژوهش‌های قبلی نشان دادند که واحدهای اقتصادی که مدیران آن‌ها ارتباطات سیاسی دارند در مقایسه با واحدهای اقتصادی که مدیران آن‌ها ارتباطات سیاسی ندارند، ۱۱ درصد بیشتر رأی‌ها و نظرات مطلوب را دریافت می‌کنند. درک می‌شود که احتمال دریافت کردن یک رأی مطلوب در دوره‌های زمانی بعدی به‌طور مثبتی با ارتباطات سیاسی مدیران پیوند دارد. این پیوند مثبت در مورد مدیرانی که با دولت محلی آن منطقه ارتباط دارند، نیرومندتر است. هنگامی که برای کنترل کردن مشکلات مربوط به انتخاب کالا توسط مشتری (مشکلات مربوط به خودگزینی) از یک رویکرد تفاضلی استفاده شد، نتایج حاصله نیرومندتر شدند (فانگ هو و همکاران^۸، ۲۰۱۷).

حالا بایان مطالب فوق نیاز به یک تحقیقی که بررسی نقش تعدیلی ارتباطات سیاسی بر رابطه بین توانایی مدیریت و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران را نمایان کند قابلیت ضرورت و اهمیت می‌باشد. لیکن انتظار می‌رود نتایج و یافته‌های تحقیق پژوهش پیشین را پوشش داده و موجب بهبود و شفاف شدن هر چه بیشتر موضوع برای مخاطبین و استفاده‌کنندگان و سرمایه‌گذاران و... گردد. عبدالله نژاد خلیل نژاد و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی تأثیر معاملات با اشخاص وابسته بر رابطه میان ارتباطات سیاسی و تأخیر در گزارش حسابرسی پرداختند جهت انجام این پژوهش، نمونه آماری شامل ۱۵۶ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ انتخاب گردید. بر اساس روش داده‌های ترکیبی و تجزیه و تحلیل رگرسیون خطی چند متغیره، یافته‌های پژوهش نشان داد که ارتباطات سیاسی منجر به افزایش تأخیر در گزارش حسابرسی می‌شود. معاملات با اشخاص وابسته نیز تأخیر در گزارش حسابرسی را افزایش داده و همچنین منجر به تقویت ارتباط میان ارتباطات سیاسی و تأخیر در گزارش حسابرسی شده است؛ که مؤید این موضوع است که شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی از معاملات با اشخاص وابسته در جهت پنهان‌سازی برخی معاملات استفاده می‌کنند. مرادی و همکاران (۱۳۹۹) به تأثیر رفتار شرکت‌های رقیب بر مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. در این راستا داده‌های ۹۳ شرکت طی بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ تجزیه و تحلیل شدند. نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان‌دهنده وجود رابطه معنادار میان عملکرد شرکت‌های رقیب و مدیریت سود تعهدی است؛ با این حال، نتایج نشان می‌دهند عملکرد شرکت‌های رقیب بر مدیریت سود واقعی شرکت‌ها تأثیر معناداری ندارد. با توجه به آنکه اقدامات مدیریت سود تعهدی به منابع و زمان کمتری نیاز دارد و بر جریان‌های نقدی شرکت نیز تأثیرگذار نیست، دور از انتظار نیست که شرکت‌ها به‌منظور بهبود عملکرد ظاهری خود، تنها به مدیریت سود تعهدی مبادرت کنند. تجویدی و عامری (۱۳۹۷) تحقیقی با عنوان بررسی اثر بازگشت مدیریت سود واقعی بر عملکرد عملیاتی بلندمدت شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام دادند. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. تعداد ۱۱۴

⁷Shleifer, A. & Vishny, R. W

⁸ Fang Hu, Jenny Stewart, Weiqiang

شرکت انتخاب شده‌اند که طی دوره زمانی ۱۳۹۵-۱۳۹۰ مورد بررسی قرار گرفته‌اند. از روش تجزیه و تحلیل داده‌های ترکیبی و رگرسیون خطی چند متغیره از طریق نرم‌افزار Eviews9 جهت آزمون فرضیه و تخمین ضرایب استفاده گردید. نتایج پژوهش حاکی از آن است که بین بازگشت کاهش اختیاری در مخارج فروش، عمومی واداری با کاهش عملکرد آتی رابطه معناداری وجود ندارد، اما بین بازگشت کاهش اختیاری در مخارج فروش، عمومی واداری و میزان محدودیت شرکت در مدیریت سود اقلام تعهدی رابطه معناداری وجود دارد شهابی و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی تأثیر ارتباط سیاسی و معاملات با اشخاص وابسته بر انتخاب حسابرس در شرکت‌های پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. بدین منظور دو فرضیه برای بررسی این موضوع تدوین و داده‌های مربوط به ۸۰ شرکت عضو بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از روش پنل لاجیت استفاده شده است. در این پژوهش، انتخاب حسابرس با معیار اندازه موسسه حسابرسی سنجیده شده است. نتایج پژوهش نشان داد ارتباطات سیاسی شرکت و معاملات با اشخاص وابسته با اندازه موسسه حسابرسی (معیار انتخاب حسابرس) رابطه منفی و معناداری دارند. دینگ و همکاران^۹ (۲۰۱۸) در تحقیقی تحت عنوان وابستگی دولتی، مدیریت سود واقعی و عملکرد شرکت پرداختند؛ که باهدف بررسی تأثیر مدیریت سود واقعی بر رابطه بین مالکیت دولتی و عملکرد شرکت‌های چینی در بازه زمانی سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۱۰ به این نتیجه رسیدند که مالکیت دولتی که به واسطه وابستگی دولت به وجود آمده موجب افزایش عملکرد شرکت می‌گردد و همچنین مدیریت سود واقعی بر رابطه موجود بین مالکیت دولتی و عملکرد شرکت‌های چینی تأثیر مستقیم دارد. فانگ هو و همکاران^{۱۰} (۲۰۱۷) در مقاله‌ای با عنوان "ارتباطات سیاسی، معامله با اشخاص وابسته و اظهار نظر حسابرس به بررسی این موضوع" پرداختند که آیا رأی و نظر بازرسان واحدهای اقتصادی فهرست شده در چین از طریق ارتباطات سیاسی مدیران واحدهای مذکور به صورت نظام‌مند تغییر می‌کند یا خیر. نتایج حاصله نشان داد که احتمال دریافت کردن یک نظر و رأی مطلوب در دوره‌های زمانی بعدی به طور مثبت با ارتباطات سیاسی مدیران پیوند دارد. این پیوند مثبت درجایی که مدیران با دولت محلی آن منطقه ارتباط دارند، نیرومندتر است. همچنین دریافتیم که ارتباطات سیاسی مدیران بر روی رأی مطلوب حسابرسان در واحدهای اقتصادی غیردولتی، بخش‌های کمتر توسعه یافته و بخش‌هایی که حفاظت کمتری از سرمایه-گذار دارند، بیشتر است. همچنین این تأثیر در بخش‌هایی که واحدهای اقتصادی غیردولتی و بانک‌های خارجی بیشتری وجود دارند و جایی که مجازات‌های بیشتری برای فساد سیاسی و قرارداد با اشخاص وابسته در نظر گرفته می‌شود، از معناداری کمتری برخوردار است.

احسان حبیب و همکاران (۲۰۱۷) در مقاله‌ای با عنوان "ارتباطات سیاسی، معاملات با اشخاص وابسته و انتخاب حسابرس به بررسی نحوه‌ی ارتباطات سیاسی در توافق با معاملات با اشخاص وابسته جهت تعیین کردن انتخاب حسابرس در اندونزی" پرداختند. نتایج حاصله از تحقیق نشان داد مطالعه با یافتن تضاد در ادبیات در مورد اینکه شرکت‌های مرتبط سیاسی که حسابرسان معتبر تعیین می‌نمایند، باعث ایجاد انگیزه می‌شود. از یک طرف شرکت‌های مرتبط به لحاظ سیاسی کمتر احتمال دارد که حسابرسان معتبر را تعیین کننده زیرا آن‌ها مایل به پوشاندن فعالیت‌های زیر کاری خود در معاملات با اشخاص وابسته هستند و نمی‌خواهند عملکرد اقتصادی واقعی خود را منعکس کنند. از سوی دیگر، برخی از افراد

^۹ Ding R

^{۱۰} Fang, J.P.H. T.J. Wong, and T. Zhang

خودی که از خرید و فروش با گزارشگری مالی با کیفیت بالا خودداری می‌کنند، این مسائل باعث می‌شود تا ترجیحاً حساب‌رسان معتبر را تعیین نمایند.

سون^{۱۱} (۲۰۱۶) در تحقیقی تحت عنوان بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر مدیریت سود واقعی و مدیریت سود اقلام تعهدی پرداخت. وی برای این منظور با بررسی نمونه‌ای مشتمل بر ۳۲،۲۱۱ سال شرکت برای یک دوره سی ساله بین سال‌های ۱۹۸۳ تا ۲۰۱۲ به این نتیجه رسید که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی موجب کاهش مدیریت سود اقلام تعهدی شده و از سوی دیگر موجب افزایش مدیریت سود واقعی می‌گردد.

فرضیه‌های تحقیق

با توجه به سؤالات تحقیق، فرضیه تحقیق را می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

- ۱- بین تصمیمات سرمایه‌گذاری و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
- ۲- بین تصمیمات تأمین مالی و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
- ۳- ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تصمیمات سرمایه‌گذاری و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.
- ۴- ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تصمیمات تأمین مالی و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.

روش تحقیق

از لحاظ طبقه‌بندی تحقیق بر مبنای هدف این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی است. هدف تحقیق کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. به عبارت دیگر تحقیق کاربردی به سمت کاربرد علمی دانش هدایت می‌شود. تحقیق حاضر از لحاظ طبقه‌بندی برحسب روش، از نوع تحقیقات توصیفی است. تحقیق توصیفی شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آن‌ها توصیف کردن شرایط یا پدیده‌های موردبررسی است. از بین تحقیقات توصیفی این تحقیق از نوع تحقیقات پس‌رویدادی می‌باشد. در تحقیق پس‌رویدادی محقق به دنبال کشف و بررسی روابط بین عوامل و شرایط خاص که قبلاً وجود داشته یا رخ داده است از طریق مطالعه نتایج حاصل از آن‌هاست، لذا محقق در پی بررسی امکان وجود روابط علت و معلولی از طریق مشاهده و مطالعه نتایج موجود و زمینه قبلی آن به امید یافتن علت وقوع پدیده است، به عبارت دیگر محقق در روش تحقیق علی-مقایسه‌ای به دنبال مطالعه و بررسی علل احتمالی متغیر وابسته می‌باشد، زیرا متغیر وابسته و مستقل هر دو در گذشته رخ داده‌اند و بر همین مبنای نوع تحقیق را پس‌رویدادی می‌نامند. همچنین این تحقیق از نوع تحقیقات شبه تجربی در حوزه تحقیقات حسابداری مالی می‌باشد. در واقع تحقیقات شبه تجربی به منظور نزدیک ساختن تحقیق به شرایط تجربیات حقیقی، در مواردی به کار گرفته می‌شود که امکان کنترل یا به‌کارگیری تمام متغیرهای مربوط وجود ندارد. در این نوع از تحقیقات، محقق باید پژوهش خود را با توجه به همه محدودیت‌ها به انجام برساند. کلیه تحقیقات مشهور به تحقیقات میدانی، تحقیقات عملی و اجرایی و نیز اشکال پیچیده‌تر تحقیق کاربردی که کنترل متغیرها به‌طور نسبی امکان دارد جزء تحقیقات شبه تجربی قرار می‌گیرند.

¹¹ Sohn

-جامعه آماری تحقیق

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای یک دوره زمانی ۹ ساله از سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۴۰۰ می‌باشد. کیفیت و سهولت دسترسی به اطلاعات صورت‌های مالی از جمله دلایل انتخاب جامعه آماری است. نمونه‌گیری به صورت حذفی انجام شده و شامل کلیه شرکت‌های جامعه آماری است که حائز شرایط زیر باشند:

- ۱- قبل از سال ۱۳۹۲ در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده باشد. در محاسبه‌ی برخی داده‌های سال جاری داده‌های سال قبل را نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- ۲- اطلاعات مورد نیاز این تحقیق و متغیرهای تحقیق در رابطه با شرکت‌ها از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۰ در دسترس باشد.
- ۳- پایان سال مالی شرکت‌ها در طول این سال‌ها تغییر نکرده باشد و منتهی به ۲۹ اسفند باشد.
- ۴- جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی نباشد زیرا ماهیت و طبقه‌بندی اقلام صورت‌های مالی متفاوتی دارند.

-روش گردآوری و تجزیه تحلیل داده‌های تحقیق

در تحقیق حاضر برای چارچوب نظری و پیشینه، روش کتابخانه‌ای استفاده شده که شامل مطالعه کتب تخصصی، پایان‌نامه‌ها، مقالات موجود در مجله‌ها و نشریه‌های تخصصی در زمینه موضوع پژوهش از طریق جستجو در درگاه‌های اینترنتی و مراجعه به مراکز علمی و دانشگاهی بوده است. همچنین شایان ذکر است که برای داده‌های مورد نیاز برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از اسناد و مدارک شرکت‌ها استخراج شده است که شامل صورت‌های مالی حسابرسی شده، اطلاعات موجود در سازمان بورس و اوراق بهادار تهران و نیز اطلاعات به دست آمده از نرم‌افزار ره‌آورد نوین است. روش اتخاذ شده در این پژوهش برای برآورد و آزمون فرضیه‌ها، رگرسیون چند متغیره می‌باشد و همچنین برای تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها و بررسی آزمون فرضیه‌های تحقیق حاضر از آمار توصیفی (شامل میانگین، انحراف معیار) و آمار استنباطی (رگرسیون خطی چند متغیره) استفاده شده است. جهت آزمون فرضیه‌ها از آزمون‌های همچون مانایی، همسانی واریانس و. همچنین برای آزمون فرضیات ابتدا با استفاده از آزمون f لیمر درستی ادغام داده‌ها مورد بررسی و سپس با استفاده از آزمون هاسمن نوع روش آزمون (اثرات ثابت یا تصادفی) تعیین و از اماره t برای بررسی معنی دار فرضیه متغیرهای مستقل در سطح اطمینان ۹۵٪ محاسبه می‌شوند. لازم به ذکر است که داده‌های مورد استفاده برای متغیرهای این پژوهش با نرم‌افزار Excel نسخه ۲۰۱۰ محاسبه و پردازش شده و سپس تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه‌های پژوهش، به همراه نتایج آن نیز با توجه به خروجی‌های به دست آمده از نرم‌افزار Eviews نسخه ۹ استفاده شده است.

-متغیرهای تحقیق

متغیر وابسته

در این تحقیق متغیر وابسته مدیریت سود واقعی (REM) می‌باشد که نحوه اندازه‌گیری آن به شرح زیر است:
در این تحقیق مدیریت سود واقعی به عنوان متغیر وابسته محسوب می‌شود و با توجه به اینکه در تحقیق دی‌مئو و همکاران (۲۰۱۷) مدیریت سود واقعی از سه مؤلفه؛ مدیریت سود از طریق دست‌کاری فروش (جریان نقدی غیرعادی) و مدیریت سود از طرق دست‌کاری هزینه‌های اختیاری و مدیریت سود از طریق دست‌کاری تولید، معیارهای مدیریت سود مبتنی بر فعالیت‌های واقعی شناخته شده‌اند، لذا در این تحقیق نیز از این سه معیار برای ارزیابی مدیریت سود واقعی

استفاده می‌شود برای اندازه‌گیری متغیر مدیریت سود واقعی، خطاهای این دو مدل را استاندارد کرده و باهم جمع می‌کنیم که مجموع بالا نشان‌دهنده مدیریت سود واقعی بالا می‌باشد. سه مدل مذکور به شرح زیر است:

مدیریت سود از طریق دست کاری فروش:

برای تخمین مدیریت سود از طریق دست کاری فروش (جریان نقدی غیرعادی) استفاده می‌شود؛ به گونه‌ای که باقی مانده این رابطه، معیار جریان نقدی غیرعادی در نظر گرفته خواهد شد از این مدل در تحقیقاتی همچون؛ لی^{۱۲} (۲۰۱۱) نیز استفاده شده است؛ که مدل آن به شرح ذیل می‌باشد:

$$CFO_{it}/TA_{it-1} = \alpha_0(1/TA_{it-1}) + \alpha_1(Sales_{it}/TA_{it-1}) + \alpha_2(\Delta Sales_{it}/TA_{it-1}) + \delta_{it}$$

CFO_{it}: جریان‌های نقد عملیاتی شرکت در پایان سال t

TA_{it-1}: جمع کل دارایی‌های شرکت

Sales_{it}: فروش شرکت

ΔSales_{it}: تغییرات فروش شرکت

ε_{it}: باقیمانده مدل (دست کاری فروش)

متغیر مستقل:

با توجه به اینکه توانایی مدیریت را با دو معیار محاسبه و سنجش می‌کنیم پس سه متغیر مدنظر به شرح زیر ارزیابی می‌گردد:

تصمیمات سرمایه‌گذاری:

تصمیمات سرمایه‌گذاری یکی از معیارهای اختیار مدیران می‌باشد از شاخص سرمایه‌گذاری استفاده شده است که این شاخص که از تقسیم کل سرمایه‌گذاری شرکت بر دارایی ثابت به دست می‌آید.

$$\text{تصمیمات سرمایه‌گذاری} = \frac{\text{کل سرمایه‌گذاری}}{\text{دارایی ثابت}}$$

تصمیمات تأمین مالی:

تصمیمات تأمین مالی دیگر معیار اختیار مدیران می‌باشد که منظور از تصمیمات سرمایه‌گذاری همان ساختار سرمایه می‌باشد که در حقیقت نشانگر میزان بدهی که برای تأمین مالی دارایی‌های یک شرکت مورد استفاده گرفته شده است. برای اندازه‌گیری تصمیمات تأمین مالی از نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها استفاده می‌شود.

متغیر تعدیلی:

ارتباطات سیاسی (PC): اولین متغیر مستقل تحقیق حاضر ارتباطات سیاسی می‌باشد که این متغیر به‌عنوان یک متغیر مجازی (صفر و یک) بوده که به‌منظور دستیابی به شاخصی مشترک برای تعیین متغیر شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی از دو معیار بدهی بلندمدت و نیز وجود اعضای هیئت‌مدیره وابسته به دولت استفاده شده است؛ که نسبت بدهی‌های بلندمدت به کل بدهی‌ها در هر سال برای هر شرکت محاسبه و نسبت اعضای هیئت‌مدیره وابسته به دولت به کل اعضای هیئت‌مدیره در هر سال برای هر شرکت به‌صورت جداگانه محاسبه و با به‌کارگیری از روش آنتروپی، وزن

¹² Li, X

هریک از شاخص‌ها تعیین و از اوزان به دست آمده برای رتبه‌بندی شرکت‌ها با استفاده از روش تاپسیس استفاده گردید. بعد از رتبه‌بندی شرکت‌ها به صورت نزولی ۵۰٪ اول (نصف اول - بالاتر از میانه)، به عنوان شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی زیاد یعنی شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی عدد یک به متغیر لحاظ می‌شود و مابقی به عنوان شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی کم و یعنی بدون ارتباط سیاسی عدد صفر در نظر گرفته خواهد شد.

۹- تجزیه تحلیل داده‌های تحقیق:

۹-۱- آمار توصیفی:

در جدول ۱ آماره‌های توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق نشان داده شده است. هدف از گردآوری و بیان آمار توصیفی طبقه‌بندی و پردازش داده‌ها برای درک بیشتر و همچنین بیانی آماری از اعداد و ارقام متغیرها می‌باشد.

جدول ۱ آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

پنل الف: متغیرهای پیوسته								
متغیر	تعداد مشاهده	میانگین	میانه	ماکزیمم	مینیمم	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
مدیریت سود واقعی	۱۱۵۲	۰.۰۱	۰.۱۳	۱.۰۲	-۱.۱۵	۰.۲۱	-۰.۳۲	۹.۷۵
تصمیمات تامین مالی	۱۱۵۲	۰.۵۷	۰.۶۰	۱.۰۵	۰.۰۱	۰.۲۳	-۰.۲۸	۲.۶۴
تصمیمات سرمایه گذاری	۱۱۵۲	۰.۹۶	۰.۱۴	۴۶.۳۹	۰.۰۰	۲.۳۸	۷.۵۲	۱۳.۲۳
عمر شرکت	۱۱۵۲	۲.۰۶	۲.۱۶	۳.۱۹	۰.۳۰	۰.۴۳	-۱.۰۷	۴.۴۱
رشد فروش	۱۱۵۲	۰.۳۸	۰.۱۴	۶.۸۱	-۱.۰۰	۱.۱۰	۲.۲۱	۹.۱۸
اهرم مالی	۱۱۵۲	۰.۵۸	۰.۶۱	۱.۳۵	۰.۰۱	۰.۲۱	-۰.۲۴	۲.۵۲
اندازه شرکت	۱۱۵۲	۱۴.۲۲	۱۴.۱۸	۱۹.۲۹	۹.۲۶	۱.۴۵	۰.۵۸	۴.۳۱
پنل ب: متغیرهای گسسته								
متغیر	نوع طبقه		فراوانی	درصد				
ارتباطات سیاسی	۰		۶۹۱	۶۰/۴۶٪				
	۱		۴۶۱	۳۹/۵۴٪				

- نتایج آزمون F لیمر

اولین آزمون تشخیصی در داده‌های مقطع عرضی، سری زمانی، آزمون F- لیمر است. در روش پانل دیتا برای اینکه تعیین کنیم که تخمین مدل از روش داده‌های تلفیقی (pool) یا داده‌های تابلویی (panel) صورت بگیرد، از آزمون F- لیمر استفاده شده است. تفاوت روش رگرسیون pool و panel در این است که pool برای همه شرکت‌ها دارای یک

عرض از مبدا است اما در روش panel به ازای هر مقطع که در اینجا شرکت است می تواند یک عرض از مبدا به ما بدهد.

جدول ۲- نتایج آزمون F لیمر در سطح ۵ درصد

معادله مربوط به	F لیمر محاسباتی	P_value
فرضیه اول	۱/۷۳	۰,۰۰۰
فرضیه دوم	۱/۷۴	۰,۰۰۰
فرضیه سوم	۱/۷۱	۰,۰۰۰
فرضیه چهارم	۱/۷۱	۰,۰۰۰

منبع: یافته های تحقیق

از آنجایی که سطح معناداری برای فرضیه های تحقیق که در این جدول با P_value نمایش داده می شود از ۰,۰۵ کمتر شده است، در نتیجه فرضیه صفر رد و فرضیه مقابل آن تایید می شود؛ یعنی فرضیه امکان وجود داده های تلفیقی به نفع داده های تابلویی رد می شود.

- نتایج آزمون هاسمن

بعد از مشخص شدن نوع مدل داده ها، باید مشخص شود که از کدام روش اثرات ثابت و یا روش اثرات تصادفی برای تخمین استفاده شود؛ بنابراین برای تشخیص این موضوع از آزمون هاسمن استفاده می شود.

جدول ۳- نتایج آزمون هاسمن

معادله مربوط به	مقدار آماره کای دو	P_value
فرضیه اول	۱۲/۳۰	۰/۰۳۰۸
فرضیه دوم	۳/۳۷	۰/۶۴۱۹
فرضیه سوم	۱۷/۸۱	۰/۰۱۲۸
فرضیه چهارم	۷/۱۱	۰/۴۱۶۸

از آنجایی که سطح معناداری در این جدول که با P_value نمایش داده می شود در فرضیه های اول و سوم تحقیق، از ۰,۰۵ کمتر شده است، در نتیجه فرضیه صفر رد و فرضیه مقابل آن تایید می شود؛ و روش مناسب برآورد مدل های تحقیق، اثرات ثابت می باشد؛ اما در فرضیه های دوم و چهارم تحقیق، از ۰,۰۵ بزرگتر شده است، در نتیجه فرضیه صفر تایید و فرضیه مقابل آن رد می شود؛ و روش مناسب برآورد مدل های تحقیق، اثرات تصادفی می باشد.

- آزمون فرضیه تحقیق

- بین تصمیمات تامین مالی و مدیریت سود واقعی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه ای معناداری وجود دارد.

برای بررسی تاثیر تصمیمات تامین مالی بر مدیریت سود واقعی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فرض H_0 و H_1 به صورت زیر تدوین شده است.

بین تصمیمات تامین مالی و مدیریت سود واقعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه $H_0 =$ معناداری وجود ندارد

بین تصمیمات تامین مالی و مدیریت سود واقعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه $H_1 =$ معناداری وجود دارد.

نتایج بدست آمده از برازش مدل در جدول ۴- ارائه شده است.

$$REM_{it} = \beta_0 + \beta_1 FI_{it} + \beta_2 Lev_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 AGE_{it} + \beta_5 Growth_{it} + \epsilon_{it}$$

جدول ۴- نتایج برازش مدل با استفاده از روش اثرات ثابت

متغیر وابسته: مدیریت سود واقعی

متغیرهای مستقل	ضریب	آماره t	خطای استاندارد	ضریب واریانس	تورم	سطح معناداری	رابطه
تصمیمات تامین مالی	-۰.۰۸	-۲.۱۷	۰.۰۴	۰.۰۴	۱.۰۲	۰.۰۳	معنی دار
عمر شرکت	۱.۲۰	۱۱.۶۴	۰.۱۰	۰.۱۰	۱.۰۰	۰.۰۰	معنی دار
رشد فروش	۶.۰۰	۶.۶۵	۰.۹۰	۰.۹۰	۱.۰۰	۰.۰۰	معنی دار
اهرم مالی	۰.۰۰	-۰.۴۵	۰.۰۰	۰.۰۰	۱.۰۲	۰.۶۶	بی معنی
اندازه شرکت	۰.۰۱	۱.۰۹	۰.۰۰	۰.۰۰	۱.۰۲	۰.۲۸	بی معنی
							ضریب تعیین
							۰,۵۹
							ضریب تعیین تعدیل شده مدل
							۰,۵۷
							F
							۰,۱۰
							سطح معناداری
							۰,۹۹۱۲
							آماره WHITE
							۱,۹۹
							آماره DURBIN-WATSON
							۱,۷۱
							آماره F جدول
							۰,۰۰۰
							سطح معناداری

منبع: یافته‌های تحقیق

یکی از مفروضات رگرسیون کلاسیک همسانی واریانس باقیمانده‌ها است. در این مطالعه برای بررسی همسانی واریانس‌ها از آزمون وایت استفاده شده است. با توجه به سطح اهمیت این آزمون که بزرگتر از ۰,۰۵ می باشد (۰,۹۹) فرضیه صفر مبنی بر وجود همسانی واریانس تایید شده و می توان گفت مدل دارای مشکل ناهمسانی واریانس نمی باشد. در این مطالعه برای آزمون همبسته نبودن باقیمانده‌ها که یکی از مفروضات تجزیه و تحلیل رگرسیون می باشد و خود همبستگی نامیده می شود از آزمون دورین واتسون استفاده شده است. با توجه به نتایج اولیه برآورد مدل مقدار آماره دورین واتسون مابین ۱,۵ و ۲,۵ بوده، می توان نتیجه گرفت باقیمانده‌ها مستقل از هم می باشند. مقدار آماره دورین واتسون برابر با ۱/۹۹ می گردد. ضریب تعیین مدل (۰/۵۹) معرف قدرت توضیح کنندگی مدل برآورد شده می باشد. با افزایش مشاهدات و هم چنین با افزایش متغیرهای مستقل میزان ضریب تعیین افزایش می یابد و این افزایش ممکن است کاذب باشد. ضریب تعیین تعدیل شده (۰,۵۷)، نشان دهنده تاثیر واقعی متغیرهای مستقل مدل بر وابسته است. در بررسی

معنی داری ضرایب با توجه به جدول (۴-۹)، از آن جایی که احتمال آماره t برای ضریب متغیر تصمیمات تامین مالی (۰,۰۳) کوچکتر از ۰,۰۵ می باشد، در نتیجه وجود تاثیر معناداری این متغیر بر مدیریت سود واقعی در سطح اطمینان ۰,۹۵ رد نمی گردد. منفی بودن ضریب متغیر تصمیمات تامین مالی (۰,۰۸-)، نشان دهنده میزان تاثیر منفی این متغیر بر مدیریت سود واقعی می باشد. در بررسی سطح معنی داری متغیرهای کنترلی رشد فروش و عمر شرکت با توجه به سطح معناداری کمتر از ۵ درصد رابطه معناداری با مدیریت سود واقعی دارند و همچنین متغیرهای کنترلی اهرم مالی و اندازه شرکت با توجه به سطح معناداری بزرگتر از ۵ درصد رابطه معناداری با مدیریت سود واقعی ندارد.

- بین تصمیمات سرمایه گذاری و مدیریت سود واقعی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه ی معناداری وجود دارد.

برای بررسی تاثیر تصمیمات سرمایه گذاری بر مدیریت سود واقعی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فرض H_0 و H_1 به صورت زیر تدوین شده است.

بین تصمیمات سرمایه گذاری و مدیریت سود واقعی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران $H_0 =$ رابطه معناداری وجود ندارد

بین تصمیمات سرمایه گذاری و مدیریت سود واقعی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران $H_1 =$ رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج بدست آمده از برازش مدل در جدول (۴-۱۰) ارائه شده است.

$$REM_{it} = \beta_0 + \beta_1 IN_{it} + \beta_2 Lev_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 AGE_{it} + \beta_5 Growth_{it} + \epsilon_{it}$$

جدول ۵- نتایج برازش مدل با استفاده از روش اثرات تصادفی

متغیر وابسته: مدیریت سود واقعی

متغیرهای مستقل	ضریب	آماره t	خطای استاندارد	ضریب تورم واریانس	سطح معناداری	رابطه
تصمیمات سرمایه گذاری	-۱.۱۸	-۲.۹۹	۰.۳۹	۱.۰۲	۰.۰۰	معنی دار
عمر شرکت	-۰.۰۸	-۲.۱۷	۰.۰۴	۱.۰۱	۰.۰۳	معنی دار
رشد فروش	۶.۰۰	۶.۶۵	۰.۹۰	۱.۰۰	۰.۰۰	معنی دار
اهرم مالی	۰.۰۰	-۰.۵۴	۰.۰۰	۱.۰۲	۰.۵۹	بی معنی
اندازه شرکت	۰.۰۰	۰.۸۰	۰.۰۰	۱.۰۱	۰.۴۳	بی معنی
ضریب تعیین ۰,۵۲						
ضریب تعیین تعدیل شده مدل ۰,۴۹						
آماره WHITE ۰,۱۱						
سطح معناداری ۰,۹۸۸۲						
آماره DURBIN-WATSON ۱,۲۷						
آماره F جدول ۹,۵۹						
سطح معناداری ۰,۰۰۰						

منبع: یافته های تحقیق

یکی از مفروضات رگرسیون کلاسیک همسانی واریانس باقیمانده‌ها است. در این مطالعه برای بررسی همسانی واریانس‌ها از آزمون وایت استفاده شده است. با توجه به سطح اهمیت این آزمون که بزرگتر از ۰,۰۵ می باشد (۰,۹۸) فرضیه صفر مبنی بر وجود همسانی واریانس تایید شده و می توان گفت مدل دارای مشکل ناهمسانی واریانس نمی باشد. در این مطالعه برای آزمون همبسته نبودن باقیمانده‌ها که یکی از مفروضات تجزیه و تحلیل رگرسیون می باشد و خود همبستگی نامیده می شود از آزمون دوربین واتسون استفاده شده است. با توجه به نتایج اولیه برآورد مدل مقدار آماره دوربین واتسون مابین ۱,۵ و ۲,۵ بوده، می توان نتیجه گرفت باقیمانده‌ها مستقل از هم می باشند. مقدار آماره دوربین واتسون برابر با ۱/۷۷ می گردد. ضریب تعیین مدل (۰/۵۲) معرف قدرت توضیح کنندگی مدل برآورد شده می باشد. با افزایش مشاهدات و هم چنین با افزایش متغیرهای مستقل میزان ضریب تعیین افزایش می یابد و این افزایش ممکن است کاذب باشد. ضریب تعیین تعدیل شده (۰,۴۹)، نشان دهنده تاثیر واقعی متغیرهای مستقل مدل بر وابسته است. در بررسی معنی داری ضرایب با توجه به جدول، از آن جایی که احتمال آماره t برای ضریب متغیر تصمیمات سرمایه گذاری (۰,۰۰) کوچکتر از ۰,۰۵ می باشد، در نتیجه وجود تاثیر معناداری این متغیر بر مدیریت سود واقعی در سطح اطمینان ۰,۹۵ رد نمی گردد. منفی بودن ضریب متغیر تصمیمات سرمایه گذاری (۱,۱۸-)، نشان دهنده میزان تاثیر منفی این متغیر بر مدیریت سود واقعی می باشد. در بررسی سطح معنی داری متغیرهای کنترلی رشد فروش و عمر شرکت با توجه به سطح معناداری کمتر از ۵ درصد رابطه معناداری با مدیریت سود واقعی دارند و همچنین متغیرهای کنترلی اهرم مالی و اندازه شرکت با توجه به سطح معناداری بزرگتر از ۵ درصد رابطه معناداری با مدیریت سود واقعی ندارد.

- بررسی نقش تعدیلی ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تصمیمات تأمین مالی و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.

برای بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تصمیمات تأمین مالی و مدیریت سود واقعی، فرض H_0 و H_1 به صورت زیر تدوین شده است.

ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تصمیمات تأمین مالی و مدیریت سود واقعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس = H_0
اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود ندارد
ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تصمیمات تأمین مالی و مدیریت سود واقعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس = H_1
اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.
نتایج بدست آمده از برازش مدل در جدول (۴-۱۱) ارائه شده است.

$$Debt\ maturity\ it = \beta_0 + \beta_1 Risk\ it + \beta_2 Offensive\ strategy\ it + \beta_3(Risk\ it * Offensive\ strategy\ it) + \beta_4 Lev\ it + \beta_5 SIZEit + \beta_6 ROAit + \beta_7 Growthit + \epsilon it$$

جدول ۶- نتایج برازش مدل با استفاده از روش اثرات ثابت

متغیر وابسته: مدیریت سود واقعی

متغیرهای مستقل	ضریب	آماره t	خطای استاندارد	ضریب واریانس	تورم	سطح معناداری	رابطه
تصمیمات تامین مالی	-۰.۱۴	-۲.۲۱	۰.۰۶	۰.۰۶	۱.۶۲	۰.۰۳	معنی دار
ارتباطات سیاسی	۰.۵۴	۱۰.۱۵	۰.۰۵	۰.۰۵	۷.۴۵	۰.۰۰	معنی دار
ارتباطات تصمیمات تامین مالی سیاسی*	۱.۸۵	۲.۲۰	۰.۸۴	۰.۸۴	۸.۰۲	۰.۰۳	معنی دار
عمر شرکت	-۰.۳۰	-۲.۸۸	۰.۱۰	۰.۱۰	۱.۰۱	۰.۰۰	معنی دار
رشد فروش	-۰.۱۴	-۲.۳۴	۰.۰۶	۰.۰۶	۱.۰۱	۰.۰۲	معنی دار
اهرم مالی	۰.۰۰	-۰.۴۲	۰.۰۰	۰.۰۰	۱.۰۳	۰.۶۷	بی معنی
اندازه شرکت	۰.۰۱	۱.۰۹	۰.۰۰	۰.۰۰	۱.۰۲	۰.۲۷	بی معنی
							ضریب تعیین
							۰,۵۸
							ضریب تعیین تعدیل شده مدل
							۰,۵۷
							F
							۰,۳۷
							سطح معناداری
							۰,۹۱۷۲
							آماره WHITE
							۱,۹۹
							آماره DURBIN-WATSON
							۱,۶۸
							آماره F جدول
							سطح معناداری
							۰,۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

یکی از مفروضات رگرسیون کلاسیک همسانی واریانس باقیمانده‌ها است. در این مطالعه برای بررسی همسانی واریانس‌ها از آزمون وایت استفاده شده است. با توجه به سطح اهمیت این آزمون که کوچکتر از ۰,۰۵ می باشد (۰,۹۱) فرضیه صفر مبنی بر وجود همسانی واریانس تایید شده و می توان گفت مدل دارای مشکل ناهمسانی واریانس نمی باشد. در این مطالعه برای آزمون همبسته نبودن باقیمانده‌ها که یکی از مفروضات تجزیه و تحلیل رگرسیون می باشد و خود همبستگی نامیده می شود از آزمون دوربین واتسون استفاده شده است. با توجه به نتایج اولیه برآورد مدل مقدار آماره دوربین واتسون مابین ۱,۵ و ۲,۵ بوده، می توان نتیجه گرفت باقیمانده‌ها مستقل از هم می باشند. مقدار آماره دوربین واتسون برابر با ۱/۹۹ می گردد. ضریب تعیین مدل (۰/۵۸) معرف قدرت توضیح کنندگی مدل برآورد شده می باشد. با افزایش مشاهدات و هم چنین با افزایش متغیرهای مستقل میزان ضریب تعیین افزایش می یابد و این افزایش ممکن است کاذب باشد. ضریب تعیین تعدیل شده (۰,۵۷)، نشان دهنده تاثیر واقعی متغیرهای مستقل مدل بر وابسته است. در بررسی معنی داری ضرایب با توجه به جدول (۴-۱۱)، از آن جایی که احتمال آماره t برای ضریب متغیر تعاملی ارتباطات سیاسی* تصمیمات تامین مالی (۰,۰۳) کوچکتر از ۰,۰۵ می باشد، در نتیجه وجود تاثیر معناداری این متغیر بر مدیریت سود واقعی در سطح اطمینان ۰,۹۵ تایید می گردد. مثبت بودن ضریب متغیر ارتباطات سیاسی* تصمیمات تامین مالی (۱,۸۵)، نشان دهنده میزان تاثیر مثبت این متغیر بر مدیریت سود واقعی می باشد. در بررسی سطح معنی داری متغیرهای

کنترلی رشد فروش و عمر شرکت با توجه به سطح معناداری کمتر از ۵ درصد رابطه معناداری با مدیریت سود واقعی دارند و همچنین متغیرهای کنترلی اهرم مالی و اندازه شرکت با توجه به سطح معناداری بزرگتر از ۵ درصد رابطه معناداری با مدیریت سود واقعی ندارد.

- بررسی نقش تعدیلی ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تصمیمات سرمایه گذاری و مدیریت سود واقعی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.

برای بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تصمیمات سرمایه گذاری و مدیریت سود واقعی، فرض H_0 و H_1 به صورت زیر تدوین شده است.

H_0 ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تصمیمات سرمایه گذاری و مدیریت سود واقعی در شرکت های پذیرفته شده در $H_0 =$ بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود ندارد

H_1 ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تصمیمات سرمایه گذاری و مدیریت سود واقعی در شرکت های پذیرفته شده در $H_1 =$ بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج بدست آمده از برازش مدل در جدول (۴-۱۲) ارائه شده است.

$$REM_{it} = \beta_0 + \beta_1 IN_{it} + \beta_2 PC_{it} + \beta_3(IN_{it} * PC_{it}) + \beta_4 Lev_{it} + \beta_5 SIZE_{it} + \beta_6 AGE_{it} + \beta_7 Growth_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول ۷- نتایج برازش مدل با استفاده از روش اثرات تصادفی

متغیر وابسته: مدیریت سود واقعی

متغیرهای مستقل	ضریب	آماره t	خطای استاندارد	ضریب تورم واریانس	سطح معناداری	رابطه
تصمیمات سرمایه گذاری	-۰.۵۷	-۳.۸۹	۰.۱۵	۱.۰۵	۰.۰۰	معنی دار
ارتباطات سیاسی	۰.۱۷	۲.۵۵	۰.۰۷	۱.۰۳	۰.۰۱	معنی دار
ارتباطات سیاسی * تصمیمات سرمایه گذاری	۰.۶۲	۳۷.۴۹	۰.۰۲	۱.۰۹	۰.۰۰	معنی دار
عمر شرکت	-۰.۲۴	-۳.۴۷	۰.۰۷	۱.۰۳	۰.۰۰	معنی دار
رشد فروش	۰.۱۰	۳.۳۹	۰.۰۳	۱.۰۰	۰.۰۰	معنی دار
اهرم مالی	۰.۰۰	-۰.۵۰	۰.۰۰	۱.۰۲	۰.۶۲	بی معنی
اندازه شرکت	۰.۰۰	۰.۶۷	۰.۰۰	۱.۰۳	۰.۵۰	بی معنی
ضریب تعیین ۰,۵۹						
ضریب تعیین تعدیل شده مدل ۰,۵۵						
آماره WHITE		F ۰,۲۷				
سطح معناداری		۰,۹۶۳۵				
آماره DURBIN-WATSON		۱,۷۷				
آماره F جدول		۶۱,۷۸				
سطح معناداری		۰,۰۰۰				

منبع: یافته های تحقیق

یکی از مفروضات رگرسیون کلاسیک همسانی واریانس باقیمانده‌ها است. در این مطالعه برای بررسی همسانی واریانس‌ها از آزمون وایت استفاده شده است. با توجه به سطح اهمیت این آزمون که کوچکتر از ۰,۰۵ می باشد (۰,۹۶) فرضیه صفر مبنی بر وجود همسانی واریانس تایید شده و می توان گفت مدل دارای مشکل ناهمسانی واریانس نمی باشد. در این مطالعه برای آزمون همبسته نبودن باقیمانده‌ها که یکی از مفروضات تجزیه و تحلیل رگرسیون می باشد و خود همبستگی نامیده می شود از آزمون دوربین واتسون استفاده شده است. با توجه به نتایج اولیه برآورد مدل مقدار آماره دوربین واتسون مابین ۱,۵ و ۲,۵ بوده، می توان نتیجه گرفت باقیمانده‌ها مستقل از هم می باشند. مقدار آماره دوربین واتسون برابر با ۱/۷۷ می گردد. ضریب تعیین مدل (۰/۵۹) معرف قدرت توضیح کنندگی مدل برآورد شده می باشد. با افزایش مشاهدات و هم چنین با افزایش متغیرهای مستقل میزان ضریب تعیین افزایش می یابد و این افزایش ممکن است کاذب باشد. ضریب تعیین تعدیل شده (۰,۵۵)، نشان دهنده تاثیر واقعی متغیرهای مستقل مدل بر وابسته است. در بررسی معنی داری ضرایب با توجه به جدول (۴-۱۲)، از آن جایی که احتمال آماره t برای ضریب متغیر تعاملی ارتباطات سیاسی* تصمیمات سرمایه گذاری (۰,۰۰) کوچکتر از ۰,۰۵ می باشد، در نتیجه وجود تاثیر معناداری این متغیر بر مدیریت سود واقعی در سطح اطمینان ۰,۹۵ تایید می گردد. مثبت بودن ضریب متغیر ارتباطات سیاسی* تصمیمات سرمایه گذاری (۰,۶۲)، نشان دهنده میزان تاثیر مثبت این متغیر بر مدیریت سود واقعی می باشد. در بررسی سطح معنی داری متغیرهای کنترلی رشد فروش و عمر شرکت با توجه به سطح معناداری کمتر از ۵ درصد رابطه معناداری با مدیریت سود واقعی دارند و همچنین متغیرهای کنترلی اهرم مالی و اندازه شرکت با توجه به سطح معناداری بزرگتر از ۵ درصد رابطه معناداری با مدیریت سود واقعی ندارد.

نتیجه گیری و پیشنهادهای تحقیق

مدیران به صورت فرصت طلبانه بر سود خالص مدیریت می کنند و به این منظور از روش های متعددی استفاده می کنند. آنان به منظور نشان دادن تصویری مطلوب از روند سودآوری، در چهار چوب اصول و روشهای حسابداری دست به مدیریت سود می زنند. مدیران از طریق انتخاب روشهای خاص حسابداری و همچنین تغییر در برآوردها می توانند سود را دستکاری نمایند. انتخاب و تغییر اصول پذیرفته شده حسابداری اجازه می دهد بسیاری از معاملات با یک یا چند روش مختلف ثبت شوند. به عنوان مثال از بین روشهای ارزیابی موجودی ها، روش های استهلاك دارایی های ثابت و یا روش های شناسایی سود برای قراردادهای بلند مدت می توان یکی از روش های فوق را انتخاب کرد و بعدا آن را تغییر داد تاکید روز افزون تحلیل گران مالی و سرمایه گذاران بر جریان های نقدی عملیاتی به عنوان شاخص شفاف تری از عملکرد شرکت، سبب شده مدیریت انگیزه بیشتری برای مدیریت سود داشته باشد تا از این طریق تصویر مطلوبی از عملکرد شرکت ارائه دهد و بتواند منابع تامین مالی برون سازمانی را حفظ کند. شرکتهایی که اهرم مالی بالایی دارند، اگر قادر به پرداخت تعهدات ناشی از تامین مالی برون سازمانی نباشند، هم در معرض ریسک ورشکستگی قرار خواهند گرفت و هم قادر به پیدا کردن اعتبار دهندگان جدید در آینده نخواهند بود. در چنین شرایطی اگر شرکت تمایل به دریافت وام جدید داشته باشد، از سوی اعتبار دهندگان از لحاظ توان پرداخت بدهی در دوره های آتی مورد بررسی دقیق قرار می گیرند؛ بنابراین، برای تداوم فعالیت و سودآوری آتی وجود وجه نقد کافی ضروری است. مدیران شرکت هایی که دستخوش افزایش عمده در اهرم مالی می شوند؛ برای رعایت کردن شروط قرار دادهای تامین مالی، نشان دادن

وضعیت مطلوب عملکرد شرکت، کاهش ریسک سرمایه گذاری در شرکت و به تبع آن کاهش نرخ بهره اعتبارات دریافتی، ممکن است که اقدام به مدیریت سود نمایند.

ردیف	فرضیه	نتیجه	نوع تاثیر
۱	بین تصمیمات تامین مالی و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه‌ی معناداری وجود دارد.	عدم رد	معکوس
۲	بین تصمیمات سرمایه‌گذاری و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه‌ی معناداری وجود دارد.	عدم رد	معکوس
۳	بررسی نقش تعدیلی ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تصمیمات تامین مالی و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.	عدم رد	مستقیم
۴	بررسی نقش تعدیلی ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تصمیمات سرمایه‌گذاری و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.	عدم رد	مستقیم

از آنجا که تحقیق حاضر جزو تحقیقات کاربردی به شما می‌رود لذا می‌توان پیشنهادهای کاربردی زیر را در راستای نتایج تحقیق برای استفاده کنندگان این تحقیق متصور شد:

۱- بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، وجود قراردادهای بدهی و افزایش تامین مالی برون سازمانی یا به عبارتی افزایش اهرم مالی می‌تواند عاملی برای محدود کردن رفتارهای فرصت طلبانه مدیران و کاهش آثار سوء آن بر گزارشگری مالی باشد که مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی اختیاری را کاهش می‌دهد. همچنین دستکاری فعالیت‌های واقعی می‌تواند منجر به کاهش عملکرد آتی شرکت شود. این موضوع سبب می‌شود که در شرکتهایی با اهرم مالی بالا که نتایج عملکرد شرکت موضوع قابل توجهی برای اعتبار دهندگان است.

۲- انگیزه مدیران برای مدیریت سود از طریق فعالیت‌های واقعی افزایش گردد؛ بنابراین به سرمایه‌گذاران و اعتبار دهندگان پیشنهاد می‌شود در ارزیابی شرکتها و اتخاذ تصمیم‌های سرمایه‌گذاری به میزان اهرم مالی و قراردادهای بدهی نیز توجه نمایند. همچنین پیشنهاد می‌شود سازمان بورس اوراق بهادار و سازمان حسابرسی، مقررات و استاندارد هایی برای کنترل هر چه بهتر رفتار مدیریت شرکت‌ها در انتخاب روش‌های متعدد حسابداری و مقررات دولتی که می‌تواند منجر به دستکاری سود شود، تدوین نمایند.

۳- دارد با عنایت به بالا بودن ارتباطات سیاسی در بین شرکت‌های بورسی (محیط اقتصادی ایران) به مالکان شرکت‌ها پیشنهاد می‌گردد ممکن است ارتباطات و اقدام‌های مدیریت به پشتوانه ارتباطات سیاسی در تناقض با اهداف نهایی سهامداران و سرمایه‌گذاران باشد. از این رو با کنترل و چارچوب سازی مشخص در مورد میزان ارتباطات سیاسی و

فعالیت‌های اصلی شرکت این سو رفتارهای احتمالی را محدود کنند همچنین، این نتایج تواند برای حساب‌برسان و ناظران بازار سرمایه نسبت به تمایلات فرصت طلبانه شرکت‌ها در ارتباط با روابط سیاسی مدیران افزا دانش و مهارت داشته باشند تا از طریق این دانش قادر باشند با برنامه‌ی بیشتری جهت پی بردن به روابط سیاسی و اطاعات پنهان شرکت از جمله هموارسازی سود داشته باشند.

منابع و مأخذ

- انصاری، عبدالمهدی، دری سده، مصطفی و علی شیرزاد. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر محافظه‌کاری بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی، مدیریت واقعی سود و سطح کلی مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، شماره ۱۹، صص ۳۴-۵۹
- تجویدی، الناز و عامری، حسین. (۱۳۹۷). بررسی اثر بازگشت مدیریت سود واقعی بر عملکرد عملیاتی بلندمدت شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، مقاله ۲، دوره ۸، شماره ۱ - شماره پیاپی ۲۹، پاییز ۱۳۹۷، صفحه ۴-۳۳
- شهابی، صالح، الهیاری، عباس و گودرزی، سجاد. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر ارتباط سیاسی و معاملات با اشخاص وابسته بر انتخاب حساب‌برس در شرکت‌های پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران، یازدهمین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت و هفتمین کنفرانس کارآفرینی و نوآوری‌های باز، تهران، شرکت همایشگران مهر اشراق،
- عبدالله نژاد خلیل نژاد، رضا، صالحی، مهدی و تورچی، محمود. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر معاملات با اشخاص وابسته بر رابطه میان ارتباطات سیاسی و تأخیر در گزارش حساب‌برسی، فصلنامه پژوهش‌های تجربی حسابداری، مقالات آماده انتشار، اصلاح شده برای چاپ انتشار آنلاین از تاریخ ۱۰ خرداد ۱۳۹۹
- مرادی، محمد، قضات، حسین، سوخکیان، ایمان، حسین زاده، سهراب. (۱۳۹۹). تأثیر رفتار شرکت‌های رقیب بر مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های حسابداری مالی، ۱۲(۴)، ۱-۱۸.
- Bertrand, M. and Schoar, A. (2003). Managing with style: the effect of managers on firm policies. *Quarterly Journal of Economics*, 118(4), 301-330
- Di Meo, A. & Juan Manuel G. L. and Jordi A. S. (2017). Managerial entrenchment and earnings management. *Journal of Accounting and Public Policy*. 0278-4254/ © 2017 Elsevier Inc. All rights reserved
- Ding Rong & Jialong Lib, Zhenyu Wuc. (2018). Government affiliation, real earnings management, and firm performance. *Journal of Business Research* 83 (2018) 138-150
- Ehsan Habib, Liang, Quanxi, Song, Pingping, and Zeng, Haijian. (2017). "Political Relations, Transactions with Affiliated Persons and Auditor's Choice to Review Political Relationships in Contracts with Affiliates to Determine the Choice of Auditors in Indonesia". *Finance Research Letters*, 1-6.
- Fang, J.P.H. T.J. Wong, and T. Zhang, (2017). Politically connected CEOs, corporate governance and post-IPO performance of China's newly partially privatized firms, *Journal of Financial Economics* 84(2), 330-357.
- Kothari, S. A. Leone and C. Wasley, (2005), "Performance matched discretionary accrual measures", *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 39, No. 1, PP. 35-50
- Li, X. (2011). "Real Earnings Management and Subsequent Stock Returns". Working paper Vol. 42, Pp. 335-370
- Shleifer, A. & Vishny, R. W. (1989). Management Entrenchment: The Case of Manager-Specific Investments. *Journal of Financial Economics*, 25 (1): 123-140.
- Wilson. George R (2015). The effect of real earnings management on the information content of earnings. *Journal of Finance and Accountancy*. Volume 19, March 2015.